

Lausunto

VATT/419/07.01/2021

7.12.2021

Sosiaali- ja terveysministeriö

Asia: VN/23277/2021 Sosiaali- ja terveysministeriön asetus Sosiaali- ja terveystietosalan tietolupaviranomaisen suoritteiden maksullisuudesta

Onko suoritteet jaoteltu tarkoituksenmukaisesti?

Findatan palvelun kokonaishinta muodostuu neljästä tekijästä:

1. Findatan tietopyyntöä koskevan päätöksen maksu tai tietolupamaksu (kiinteä maksu)
2. Rekisterinpitäjien kustannukset aineiston poimimisesta ja toimittamisesta (maksu kunkin rekisterinpitäjän omien säännösten mukaisesti)
3. Findatan aineistonkäsittelyyn käytetty työaika tietojen yhdistelystä, esikäsittelystä, pseudonymisoinnista ja anonymisoinnista (maksu määräytyy suoritteen tuottamiseen käytettyjen työtuntien perusteella, 115 euroa työtunnilta.)
4. Etäkäyttöympäristön käyttömaksu tietoluvan saajille (liiketaloudellisesti hinnoiteltava)

Jaottelu on tarkoituksenmukainen ja selkeä. Hakijan kannalta on tosin ongelmallista, ettei kohdan 2 kustannuksista ole avoimesti saatavilla olevaa tietoa ennen hakemuksen jättämistä.

Olisikin tarpeen kannustaa tietolupaviranomaista toimimaan niin, että se tarjoaa kaikkien hakemusta valmistelevien käyttöön avoimesti koottua tietoa eri rekisterinpitäjien poimintakustannuksista. Kattavampi tieto kustannuksista helpottaisi budjetin suunnittelua ja vähentäisi tarvetta perua hakemus lupaprosessin myöhemmässä vaiheessa. Näin säästyisi sekä lupahakemusten tekijöiden että käsittelijöiden aikaa. Joka tapauksessa hakijalla pitäisi olla optio perua hakemus siinä vaiheessa, kun hinta-arvio voidaan antaa. Perumisen kustannukselle pitäisi olla kohtuullisen alhainen kiinteä katto, jotta tietolupaviranomaisella olisi kannustin julkaista tietoa eri rekisterinpitäjien poimintakustannuksista.

Ovatko eri suoritteista perittävät maksut ymmärrettäviä ja oikeudenmukaisia?

Yllä mainitut suoritteet 1 ja 3 ovat maksuperustelain 6 §:ssä tarkoitettuja julkisoikeudellisia suoritteita. Kohdan 1 maksu on omakustannearvoon perustuva kiinteä maksu, mutta kohdan 3 maksu määräytyy suoritteen tuottamiseen käytettyjen työtuntien perusteella. Vuodelle 2022 suunniteltuja maksuja hyödyntäen voidaan arvioida, että tietolupahakemuksen käsittelyyn käytetään vähintään noin 15 tuntia (1700 euroa / 115 euroa/työtunti) ja tietopyyntöpäätöksen tekemiseen vähintään noin 22 tuntia (2500 euroa / 115 euroa /työtunti). Koska kohdan 1 suoritteiden maksut ovat kiinteitä, huolellisesti valmistellut hakemukset subventoivat sellaisia, joiden käsittelyyn joudutaan käyttämään paljon aika. Asian käytännön merkityksen arvioimiseksi olisi tarpeen tietää, miten paljon käsittelyajoissa on vaihtelua ja missä määrin vaihtelu riippuu hakemuksen laadusta.

Asetusluonnoksen 5 §:ssä todetaan, että ”Käsittelyn aloittamisen jälkeen peruutetusta tai täydentämättä jätetystä hakemuksesta peritään tehtyä työmäärää vastaava osuus.” Kuitenkin 3 §:n

mukaan maksu on kiinteä. Olisi parempi, että maksu olisi kiinteä ja kohtuullisen alhainen. Ks. edellinen kohta.

Onko omakustanteisesti perittävä maksu ja tuntihinta Findatan työstä ymmärrettävä?

Luonnoksesta ja sen taustamuistiosta ei käy ilmi, millä tavalla laskettuun arvioon perustuu se, että asiantuntijatyön omakustannearvo on 115 euroa työtunnilta.

Muut asetusluonnosta koskevat huomiot

Taustamuistiossa olisi hyödyllistä selventää myös sitä, miten toisilain 50 §:n 2 momentin mukaiset kustannukset ovat kehittyneet. *”Korvaukset, jotka koskevan tietolupa perustuvien tietojen poimintaa ja toimittamista muista kuin Tietolupaviranomaisen omista tietovarannoista, määräytyvät kutakin tiedot toimittanutta rekisterinpitäjää koskevien säännösten mukaisesti. Rekisterinpitäjällä tai henkilötietojen käsittelijällä, joka luovuttaa Tietolupaviranomaiselle tietoja tässä laissa tarkoitetun tietoluvan perusteella, on oikeus saada Tietolupaviranomaiselta korvauksena näin määräytyvä osuutensa luvansaajan maksettaviksi määräytyistä kustannusten korvauksista.”* Nämä tietolupaviranomaisen maksamat korvaukset muille rekisterinpitäjille saattavat muodostaa ison osan hakijan lopullisista kustannuksista. Maksuperustelain 6 §:n mukaan: *”Suoritetta tuottavan viranomaisen asiana on huolehtia siitä, ettei suoritteen tuottamisesta aiheudu enempää kustannuksia kuin, mitä suoritteen tarkoituksenmukainen laatutaso edellyttää.”* Kokonaisuuden hallinnan kannalta olisi järkevää, että myös näiden toisilain 50:n 2 momentin kustannusten kehitystä arvioitaisiin osana aineistojen käytön kustannuskehitystä.

Taustamuistiossa tulisi lisäksi tarkemmin eritellä, mistä tietolupaviranomaisen kustannusnousu johtuu. Julkisoikeudellisten suoritteiden hinnoittelun tulisi olla sellainen, että tietolupaviranomaisilla olisi kannustin tehostaa toimintaansa. Lisäksi sekä tietolupaviranomaisen että muiden tietoja toimittavien rekisterinpitäjien asiantuntijaresurssien tehokkaan käytön takaamiseksi niitä tulisi voimakkaasti kannustaa valmisaineistojen kehittämiseen.

Asetusluonnoksen 6 §:ssä todetaan: *”Suoritteesta, jota koskeva asia on vireillä ennen tämän asetuksen voimaantuloa, peritään maksu tämän asetuksen mukaisesti.”* Koska kustannukset hakijalle nousevat huomattavasti asetuksen voimaantulon jälkeen (esim. tietopyyntöön liittyvä päätös 1000 eurosta 2500 euroon), hakemuksensa jo aikaisemmin jättäneille hakijoille tulisi sallia hakemuksen peruminen ilman 5 §:ssä mainittuja kustannuksia.

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT

Mikael Collan
ylivohtaja

Essi Eerola
tutkimusjohtaja